

Rahoitusmarkkinaraportti

3 • 2009

- Työeläkelaitokset palanneet yritysten luottotajiksi
- Kotitalouksien luottojen kasvu hidastunut selvästi
- Pankkien luottotappiot kasvussa
- Rahastosijoitukset kiinnostavat jälleen
- Maksukorttirikollisuus lisääntynyt

Suomen Pankki

Rahoitusmarkkina- ja tilasto-osasto

23.9.2009

Sisällys

1	Rahoituksen välitys	4
1.1	Työeläkelaitokset palanneet yritysten luottotajiksi	4
1.2	Kotitalouksien luotot	6
2	Pankit	8
2.1	Kansainvälisten pankkien luottotappiot kasvussa	8
2.2	Pohjoismaisten pankkien riskit Baltiassa	11
2.3	Luottotappiot söivät kotimaisen pankkitoiminnan tulosta	13
3	Arvopaperimarkkinat	15
3.1	Rahastosijoitukset kiinnostavat jälleen	15
4	Infrastruktuuri	17
4.1	Maksukorttirikollisuus lisääntynyt Suomessa	17
4.2	Osapuolien käyttäytyminen ja riskien jakautuminen maksu- ja selvitysjärjestelmissä kiinnostavat	19
5	Sääntelyn ja valvonnan keskeisiä hankkeita	20
5.1	Mihin makrovakauserien valvonnalla pyritään?	20
5.2	Pankkien varallisuuserien julkinen tuki rahoitusmarkkinakriisissä jäänyt useissa maissa vähäiseksi	22
5.3	Rahoitusjärjestelmän myötäsykliisyys	25
6	Rahoitustoimialan keskeisiä yritysjärjestelyjä ja tapahtumia	27

Kuvioluettelo

Kuvio 1.	Rahalaitosten yrityslainakanta (pl.asuntoyhteisöt) ja kannan kk-muutos	4
Kuvio 2.	Työeläkelaitosten TyEL- takaisinlainaus	5
Kuvio 3.	Asuntolainakannan vuosikasvu ja keskikorko	6
Kuvio 4.	Uudet nostetut asuntolainat vuosittain	6
Kuvio 5.	Uudet asuntolainasopimukset ja niiden keskikorko	6
Kuvio 6.	Uusien asuntolainojen korkosidonnaisuudet	7
Kuvio 7.	Kulutustuotot, vuosikasvu ja keskikorko	7
Kuvio 8.	Pankkien tuotot ja tulokset Suomessa neljännesvuosittain*	13
Kuvio 9.	Suomen rahalaitosten korkoja ja 3 kuukauden euribor	13
Kuvio 10.	Suomessa rekisteröidyt sijoitusrahastot rahastotyypeittäin	16
Kuvio 11.	Poliisille ilmoitetut maksuvälinerikokset kuukausittain vuosina 2007-2009	17
Kuvio 12.	Maksupäätteet ja sirukortit Suomessa	17
Kuvio 13.	Pankkien keskinäisten kytkentöjen aiheuttama systeemiriski	20
Kuvio 14.	Pankkien korreloituneiden vastuiden aiheuttama systeemiriski	21

Projektiryhmä

Jarmo Pesola
Nina Björklund
Jonna Elonen-Kulmala
Peter Halén
Matti Hellqvist
Karlo Kauko
Pertti Pylkkönen
Eero Savolainen
Maija Salmela
Elina Salminen
Mervi Toivanen
Jukka Topi
Hanne Viitala

Ohjaus

Kimmo Virolainen
Kari Korhonen
Jouni Timonen

Taulukkuuettelo

Taulukko 1. Suurten yhdysvaltalaisen, eurooppalaisten ja pohjoismaisten finanssikonsernien tuloksia tammi-kesäkuussa 2009, milj. euroa	10
Taulukko 2. Pohjoismaisten finanssikonsernien luottokanta, luottotappiot ja järjestämättömät saamiset Baltiasta kesäkuun 2009 lopussa, milj.€	11
Taulukko 3. Suomessa toimivien pankkien tuloslaskelmaeria tammi-kesäkuussa 2009 ja muutos vuotta aiemmasta	14

1 Rahoituksen välitys

1.1 Työeläkelaitokset palanneet yritysten luottotajiksi

Pertti Pylkkönen

Pankkien yrityslainakanta on kääntynyt lievään laskuun, mutta yritysten lainanotto työeläkelaitoksista on kasvanut ripeästi. Suuret yritykset ovat kyenneet nostamaan rahoitusta myös kansainvälisiltä joukko-velkakirjamarkkinoilta.

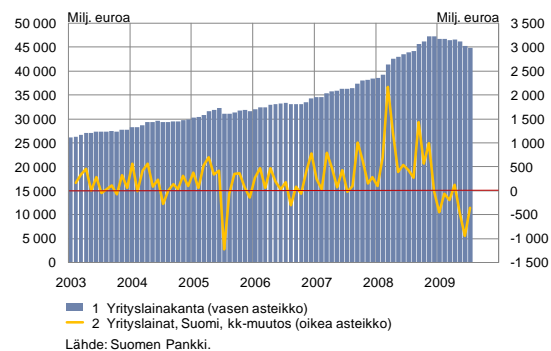
Rahoitusmarkkinoiden myllerrysten seurauksena suomalaisten yritysten rahoituslähteet ovat muuttuneet ja työeläkelaitosten sekä Finnveran merkitys yritysten rahoittajana on kasvanut. Pankkirahoituksen saatavuuden ja ehtojen tiukentuminen on ohjannut yrityksiä etsimään aikaisempaa enemmän myös muita rahoituslähteitä pankkien lisäksi.

Rahalaitosten, käytännössä pankkien, yrityslainakanta kääntyi lievään laskuun tämän vuoden alussa. Viime kuukausien lainakannan laskusta huolimatta lainojen määrä oli heinäkuussa runsaat 4 % viime vuoden vastaavaa ajankohtaa suurempi (Kuvio 1).

Pankkien yrityslainakanta kasvoi vuoden 2008 syksyllä poikkeuksellisen ripeästi, yli 20 prosentin vauhdilla, kun yritykset pyrkivät turvaamaan tulevaa rahoitustaan keskellä finanssikriisiä. Yritysten syksyllä nostetuissa pankkilainoissa huomattava paino oli lyhyillä, alle vuoden pituisilla lainoilla. Näiden lainojen erääntyminen on ollut yksi syy, miksi pankkien yrityslainakanta on supistunut lievästi. Pitempiaikaisten lainojen määrän kasvu on jatkunut, mutta aikaisempaa

huomattavasti hitaampaa vauhtia. Lainakannan kasvua hidastavat myös yritysten vähäiset investoinnit. Esi-merkiksi PK-sektorin rahoitustarpeet ovat tällä hetkellä ensisijaisesti käyttöpääoman rahoitustarpeita¹.

Kuvio 1. Rahalaitosten yrityslainakanta (pl.asuntoyhteisöt) ja kannan kk-muutos

Suomalaiset rahoitusmarkkinat poikkeavat kansainvälisistä rahoitusmarkkinoista mm. siinä, että Suomessa yrityksillä on käytettävissä työeläkelaitosten varsin huomattavat lainanantomahdollisuudet vakuuksia vastaan². Työeläkelaitosten yrityksille myöntämien lainojen kokonaismäärä (ml. jvk-lainat) on noussut vuoden 2008 kesäkuun 5,4 mrd. eurosta tämän vuoden kesäkuun 11,2 mrd. euroon³.

Huomattavinta kasvu on ollut ns. TyEL-takaisinlainoissa, joiden määrä oli vuoden 2008 kesäkuussa vajaat 0,7 mrd. euroa. Tämän vuoden kesäkuussa näiden lainojen määrä oli noussut jo runsaaseen 4,6 mrd. euroon (Kuvio 2). Työeläkelaitosten yrityksille myöntämien sijoituslainojen määrä on vastaavana aikana kasvanut runsaalla miljardilla eurolla. Julkisen sektorin työeläkelaitokset myöntävät myös jonkin verran

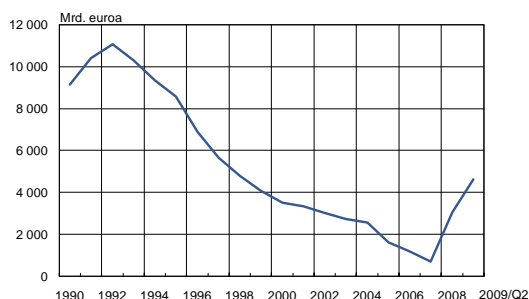
¹ PK-Suhdannebarometri. Elokuu 2009.

² mm. kiinteistövakuudet, pankkitakaukset tai luottovakuutukset.

³ Luotokantatilasto, 2. vuosineljännes, 2009.

lainoitusta yrityksille. Esimerkiksi Kuntien eläkevaakuutus luotottaa kuntasektoriin kuuluvia yrityksiä.

Kuvio 2. Työeläkelaitosten TyEL- takaisinlainaus

Lähde: Tilastokeskus (Luottokantatilasto) ja TELA.

Yksityisen sektorin työeläkelaitokset ovat lisänneet sijoituksiaan myös kotimaisten yritysten liikkeeseen laskemiin joukkovelkakirjalainoihin. Tämän vuoden ensimmäisen vuosipuoliskon aikana näiden sijoitusten määrä on noussut runsaalla 40 prosentilla. Sijoitusten määrä ylittää 1,1 mrd. euroon.

Toinen, etenkin PK-yritysten rahoituksen näkökulmasta tärkeä rahoituslähde finanssikriisin pahenemisen jälkeen on ollut Finnvera. Yritykset ovat hakenneet Finnveralta esimerkiksi käyttöpääomarahoitusta pankkiluottojen ehtojen tiukennuttua. Lisäksi takaukset helpottavat pankkiluottojen saatavuutta.

Finnvera myönsi lainoja ja takauksia tämän vuoden tammi - kesäkuussa lähes 700 milj. euron arvosta, eli 36 % enemmän kuin edellisen vuoden vastaavana ajankohtana. Finnvera aloitti suhdannelainojen ja -takausten myöntämisen maaliskuussa ja näiden tuotteiden kysyntä on ollut vilkasta.

Suhdannelainojen ja -takausten osuus Finnveran alkuvuoden rahoituksesta on ollut noin viidennes. Ulkomaankaupan voimakas supistuminen on heijastunut Finnveran vientirahoituksen ja -takausten kysynnän heikkenemisenä.

Kansainvälisten pääomamarkkinoiden toiminta on riskinottohalukkuuden lisääntymisen myötä parantunut viime kuukausina huomattavasti ja tämä on helpotta-

nut suurempien yritysten pitkäaikaisen rahoituksen hankintaa kansainvälisiltä joukkovelkakirjamarkkinoilta sekä syndikoitujen luottojen markkinoilta. Suomalaisen yritysten kansainvälisiltä joukkovelkakirjamarkkinoilta nostama rahoitus supistui jonkin verran viime vuoden jälkimmäisellä puoliskolla, mutta on kasvanut tämän vuoden ensimmäisen kuuden kuukauden aikana huomattavasti, eli vuoden vaihteen 12 mrd. eurosta noin 16 mrd. euroon⁴.

Kotimaisilla joukkovelkakirjamarkkinoilla yritysten lainakanta on pysynyt varsin vakaana, noin 3,5 mrd. eurossa pitkään. Alkuvuonna uusia emissioita oli vain muutama, mutta elo - syyskuussa yritysten emissiomarkkinat ovat hieman vilkastuneet. Kotimaiset yritystodistusmarkkinat supistuivat syksyllä 2008 nopeasti ja lyhytaikaisen rahoituksen saatavuus yritystodistusmarkkinoilta oli jonkin aikaa heikkoa. Yritystodistusmarkkinoiden toimivuus on viime kuukausien aikana parantunut, mutta liikkeessä olevien yritystodistusten määrä on pitkään ollut noin 5 miljardin tasolla.

Suomalaisilla yrityksillä on tämän vuoden aikana ollut useita osakeanteja, joissa uutta riskipääomaa on kerätty tai kerätään noin 0,7 mrd. euroa.

⁴ Luottokantatilasto, 2. vuosineljännes, 2009.

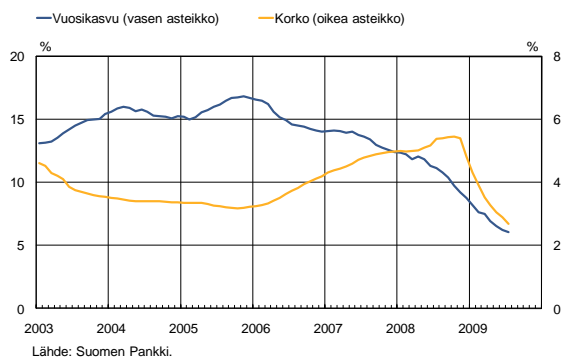
1.2 Kotitalouksien luotot

Elina Salminen

Uusia asuntolainoja on nostettu vuonna 2009 selvästi viime vuosia vähemmän. Asuntolainakannan vuosikasvu on hidastunut noin kuuteen prosenttiin. Asuntolainojen korot ovat pudonneet historiallisen alhaiselle tasolle. Myös kulutusluottojen vuosikasvu on hidastunut.

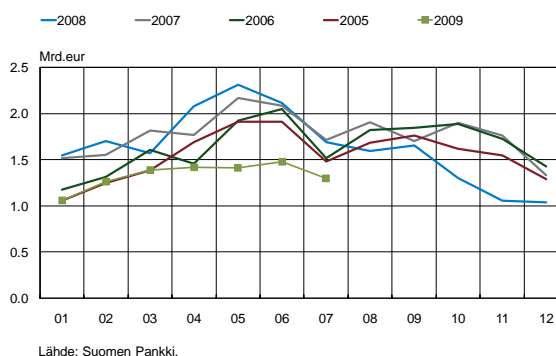
Asuntolainakannan keskiporko laski heinäkuun lopussa ennätyskellisen alas eli 2,68 prosenttiin. Keskiporko kävi korkeimmalla tasollaan viime vuoden lokakuussa, jolloin se oli 5,46 %. Asuntolainojen korot ovat vuoden 2009 aikana pudonneet historiallisen matalalle tasolle, vaikka pankit ovatkin nostaneet perimiään marginaaleja.

Kuvio 3 Asuntolainakannan vuosikasvu ja keskiporko

Rahalaitosten kotimainen asuntolainakanta oli heinäkuun 2009 lopussa yhteensä 69,4 mrd. euroa, mikä on 6,2 % enemmän kuin viime vuonna samaan aikaan (Kuvio 3). Asuntolainakannan kasvu on hidastunut vuonna 2009 verrattuna viime vuosien 10–15 prosentin vuosikasvulukuihin.

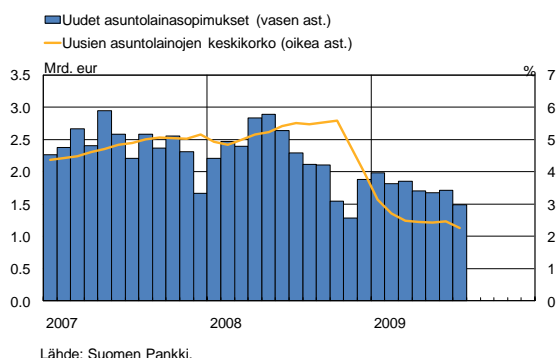
Kuvio 4. Uudet nostetut asuntolainat vuosittain

Uusia asuntolainoja on nostettu vuonna 2009 selvästi vähemmän kuin edellisinä vuosina (Kuvio 4). Heinäkuussa 2009 uusia asuntolainoja nostettiin 1,3 mrd. euroa, mikä on 390 milj. euroa eli 23,1 % vähemmän kuin viime vuoden heinäkuussa.

Tyypillisesti keväällä nostetaan asuntolainoja muita vuodenaikojaa enemmän, mutta tänä keväänä lainojen nosto pysyi viime vuosiin verrattuna vaisuna. Vuoden 2009 toukokuussa nostettiin 38,9 % vähemmän asuntolainoja kuin viime vuoden toukokuussa. Heinäkuussa 2009 nostettujen uusien asuntolainojen keskiporko oli 2,38 %, kun se viime vuoden heinäkuussa oli 5,49 %.

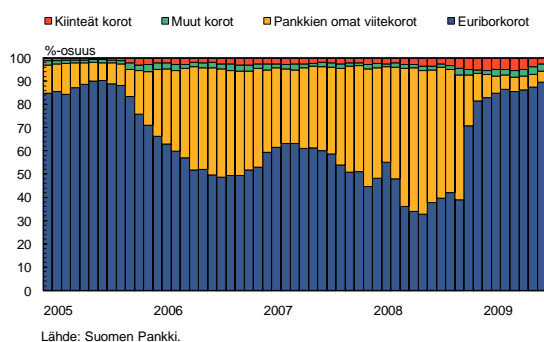
Kuvio 5. Uudet asuntolainasopimukset ja niiden keskiporko

Uusien asuntolainasopimusten korko laski heinäkuussa 2,27 prosenttiin (Kuvio 5). Uudet sopimukset sisältävät uusien lainojen lisäksi sopimukset, jotka syntyvät

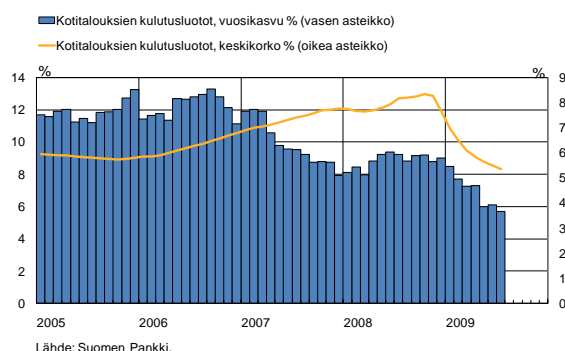
olemassa olevien lainojen uudelleen neuvottelujen tuloksena. Uusia sopimuksia tehtiin heinäkuussa 1,5 mrd. euron edestä, mikä on 800 milj. euroa vähemmän kuin viime vuoden heinäkuussa.

Kuvio 6. Uusien asuntolainojen korkosidonnaisuudet

Euribor-sidonnaisten uusien asuntolainasopimusten osuus nousi heinäkuussa 89,8 prosenttiin. Lokamarraskuussa 2008 näkyi uusissa asuntolainasopimuksissa selvä siirtymä pankkien prime-koroista euribor-korkoihin, kun asiakkaat vaihtoivat lainasopimustensa korkoja aiempaa lyhyempiin viitekorkoihin (Kuvio 6). Kiinteisiin ja muihin korkoihin suomalaiset ovat sitoneet uusia asuntolainojaan hyvin vähän.

Kuvio 7. Kulutusluotot, vuosikasvu ja keskiporko

Suomessa kotitalouksilla oli heinäkuun lopussa kulutusluottoja yhteensä 12,5 mrd. euroa (Kuvio 7). Kotitalouksien kulutusluottojen vuosikasvu hidastui heinäkuussa 5,7 prosenttiin. Viime vuonna kulutusluotot kasvoivat keskimäärin 8-9 prosentin vuosivauhtia. Kulutusluottojen kannan keskiporko laski heinäkuun lopussa 5,34 prosenttiin.

Uusia kulutusluottoja solmittiin heinäkuussa 295 milj. euron edestä, mikä on 10,0 % vähemmän kuin viime vuonna samaan aikaan. Uusien sopimusten keskiporko laski 3,74 prosenttiin. Viime vuoden heinäkuussa uusien sopimusten keskiporko oli 6,25 %.

2 Pankit

2.1 Kansainvälisten pankkien luottotappiot kasvussa

Mervi Toivanen

Luottotappioiden voimakas kasvu heikentää pankkien tuloksia niin Yhdysvalloissa, Euroopassa kuin Pohjoismaissakin. Tulokset ovat kasvaneet lähinnä vain niillä pankeilla, joilla on merkittävää arvopaperimarkkinatoimintaa.

Finanssikonsernien **tulokset ennen veroja** ovat pääsääntöisesti laskeneet Yhdysvalloissa, Euroopassa ja Pohjoismaissa (Taulukko 1). Tosin Yhdysvaltain neljä suurinta pankkia teki paremman tuloksen kuin vuoden 2008 tammi-kesäkuussa. Tulosparannus johtuu pääasiassa arvopaperimarkkinatoiminnan hyvistä tuotoista. Lisäksi näiden pankkien tuloksiin vaikuttavat positiivisesti fuusioiden myötä kasvaneet asiakas- ja luottokannat, minkä seurauksena vähittäispankkitoiminnan tulokset kasvoivat. Arvopapereiden arvostuskäytäntöjen muutokset alensivat arvonalentumistappioita, sillä markkina-arvojen muutokset eivät enää vaikuttaneet niin voimakkaasti tulokseen kuin tammi-kesäkuussa 2008. Tilanne on huomattavasti synkempi yhdysvaltalaisen pienten ja keskisuurten pankkien kohdalla, joiden yhteenlasketut tulokset olivat vuoden 2009 toisella neljänneksellä tappiolliset.⁵ Eurooppalaisista pankeista Deutschen ja Lloydsin tammi-kesäkuun

⁵ Yhdysvaltalaisen valvojan, Federal Deposit Insurance Corporationin, valvomien noin 8200 liike- ja säästöpankin tiedot. Kts. FDIC:n Quarterly Banking Profile, June 2009.

2009 tulokset ovat huomattavasti suurempia kuin vuosi sitten fuusioiden takia.

Tulosten heikkeneminen johtuu ensisijaisesti kasvaneista **arvonalentumistappioista ja luottotappiovarauksista**. *Yhdysvalloissa* luottotappioita syntyi eniten yritysluotonannosta, korttiluotoista, rakennusyrityksille myönnetystä luotoista sekä asuntoluotoista. Luottotappioiden suhde luottokantaan oli pienillä ja keskisuurilla pankeilla 2,55 %. *Euroopassa* luottotappioiden prosentuaalinen kasvu on paikoin suurempi kuin USA:ssa. Arvonalentumistappioita syntyy Euroopassa kahden eri kanavan kautta. Ensinnäkin investointipankkien arvopapereista kirjataan arvonalentumistappioita luottoluokitusten laskun ja markkinahintojen muutoksen takia. Toiseksi yleisen taloustilanteen heikkeneminen kasvattaa luottotappioita. Tappioita syntyy erityisesti yritysluotonannosta vähittäismyyntisektorille ja kaupallisille kiinteistömarkkinoille. Myös korttilainoista kirjatut tappiot ovat olleet kasvussa. Makrotalouden heikentynyt tilanne on saanut pankit kirjaamaan myös yleisiä luottotappiovarauksia aikaisempaa enemmän. *Pohjoismaiset* pankit kirjaavat luottotappioita puolestaan entistä enemmän kotimarkkinoilta eli pohjoismaihin annetuista yritys- ja kotitalouslainanannosta. Lisäksi tappioita kertyy Baltian ja Itä-Euroopan lainakannasta, Irlannin ja myös Tanskan kiinteistöluotonannosta sekä tavaralaivaliikennettä harjoittaville yhtiöille ja yrityssectorille annetuista lainoista.

Myös konsernien **kulut** kasvoivat lähinnä henkilöstökulujen sekä fuusioiden ja liiketoiminnan laajenemisen aiheuttamien kustannusten kasvun takia. Pohjoismaisten pankkien kuluja kasvattavat Baltian ja

Itä-Euroopan liiketoimintojen liikearvoista (nk. goodwill) tehdyt poistot.

Korkokatteet ovat pääsääntöisesti kasvaneet, vaikka pankkien välillä on paljon vaihtelua. *Yhdysvalloissa* pankkien **korkokatteet** kasvoivat, kun pankkien luottokannat kasvoivat fuusioiden seurauksena ja korkomarginaalit levenivät. *Euroopassa* korkokatteet laskevat lähinnä vain niillä pankeilla, jotka fuusioiden tai finanssikriisistä johtuvien ongelmien vuoksi joutuivat maksamaan korkeampia korkokuluja. Muiden pankkien onnistui kasvattaa korkokatteita leveämpien korkomarginaalien ja kasvaneiden luottokantojen ansiosta. *Pohjoismaisten* pankkien korkokatteet lisääntyivät, vaikkakin hitaammin kuin aikaisemmin. Pankkien luottokannat ovat vielä olleet kasvussa, samalla kun lainojen korkomarginaalit ja näin ollen korkotuotot ovat vielä parempia kuin rahoituksesta ja talletuksista maksettavat korkokulut.

Muut tuotot pääsääntöisesti lisääntyivät hyvin tuottaneen investointipankkitoiminnan ansiosta. Inves-

tointipankkitoiminnan tuottoja kasvattivat joukkovelkakirjojen liikkeeseenlaskun lisääntyminen ja asiakasmarginaalien parantuminen. Asiakkaat ovat myös ostaneet enemmän suojaustuotteita rahoitusmarkkinoilla vallitsevan epävarman tilanteen vuoksi. Myös osake-, valuutta- ja korkomarkkinoiden sekä kehittyvien markkinoiden kaupankäynti tuottivat voittoa. Samalla pankkien oma sijoitustoiminta tuotti hyvin ja nettovoitot käypään arvoon arvostetuista eristä kasvoivat. Lisäksi eräät pankit hyötyivät kertaluonteisista myyntivoitoista.

Muiden tuottojen kasvua kuitenkin hidasti varainhoidon ja sijoitustoiminnan tuottojen heikkeneminen. Kurssilasku pienensi hoidossa olevien sijoitussalkkujen palkkiotuottoja, samalla kun markkinoiden levottomuus on tehnyt yksityissijoittajat varovaisiksi ja sijoitukset sijoitusrahastoihin, vakuutuksiin ja osakkeisiin pienenevät.

Taulukko 1. Suurten yhdysvaltaisten, eurooppalaisten ja pohjoismaisten finanssikonsernien tuloksia tammi-kesäkuussa 2009, milj. euroa

	Tulos ennen veroja			Korkokate			Muut tuotot			Kulut		
	1-6/2009	1-6/2008	Muutos, %	1-6/2009	1-6/2008	Muutos, %	1-6/2009	1-6/2008	Muutos, %	1-6/2009	1-6/2008	Muutos, %
Bank of America	5 819	4 390	33	18 103	13 468	34	33 317	11 022	202	25 527	12 364	106
Citigroup	5 870	-9 048	..	19 324	17 691	9	21 560	1 713	1 159	17 770	19 989	-11
JPMorgan Chase	5 348	4 118	30	19 536	10 424	87	18 466	12 634	46	20 178	13 792	46
Wells Fargo	7 027	3 722	89	17 362	7 866	121	15 294	6 524	134	18 394	7 375	149
FDIC-pankit*	4 685	16 296	-71	149 242	124 891	19	-47 515	-44 769
AIB	-872	1 279	..	1 691	1 865	-9	876	756	16	1 066	1 205	-12
Barclays	3 338	3 553	-6	6 401	6 669	-4	11 040	8 077	37	9 006	8 035	12
BBVA	4 003	4 490	-11	6 858	5 555	23	3 331	4 864	-32	4 088	4 154	-2
BNP Paribas	4 460	4 749	-6	9 692	5 635	72	10 105	9 779	3	11 166	9 457	18
Credit Agricole	2 179	2 470	-12	15 007	14 115	6	9 646	10 136	-5
Credit Suisse	3 054	-623	..	2 115	2 430	-13	9 938	4 212	136	8 671	7 143	21
Commerzbank	-1 367	894	..	3 530	2 193	61	1 859	2 010	-8	4 919	2 720	81
Deutsche Bank	3 131	388	707	6 607	5 627	17	8 574	4 441	93	10 524	9 431	12
Dexia	802	820	-2	2 884	2 764	4	459	729	-37	1 771	1 887	-6
HSBC	3 766	6 696	-44	15 410	13 838	11	11 307	12 589	-10	12 499	13 160	-5
ING	-207	4 238	..	6 180	5 201	19	18 972	28 183	-33	23 697	28 785	-18
Lloyds	6 656	765	770	5 033	4 705	7	17 863	1 265	1 312	7 231	3 787	91
Royal Bank of Scotland	-273	-938	..	24 433	17 856	37	13 302	13 827	-4
Santander	5 974	6 361	-6	12 656	10 192	24	6 263	6 514	-4	8 054	7 436	8
Societe Generale	316	2 416	-87	10 629	11 263	-6	7 884	7 862	0
UBS	-1 902	-9 853	..	2 020	1 815	11	6 135	-1 529	..	9 046	9 933	-9
Unicredit	1 929	4 530	-57	9 360	8 862	6	4 872	5 546	-12	7 999	8 452	-5
Danske Bank	318	1 043	-70	3 363	2 513	34	1 034	484	114	2 129	1 804	18
DnB NOR	636	711	-11	1 269	1 263	0	886	590	50	1 080	1 087	-1
Jyske Bank	37	141	-74	287	236	21	172	170	1	268	250	7
Nordea	1 651	1 768	-7	2 661	2 411	10	2 356	1 542	53	2 585	2 128	21
Pohjola Bank	281	283	-1	568	568	0	509	430	18	722	704	3
SEB	223	631	-65	1 038	922	13	1 230	1 126	9	1 497	1 330	13
Svenska Handelsbanken	668	678	-1	1 016	949	7	570	532	7	749	759	-1
Swedbank	-479	885	..	1 017	1 124	-10	701	783	-11	953	946	1

* Yhdysvaltain valvojan, FDIC:n valvonnassa olevien liike- ja säästöpankkien yhteenlasketut tiedot.

Lähteet: Bloomberg ja pankkien osavuosikatsaukset.

2.2 Pohjoismaisten pankkien riskit Baltiassa

Mervi Toivanen

Samalla kun Baltian maiden talouskehitys on heikentynyt voimakkaasti, huoli Baltian maihin laajentuneiden pankkien tilanteesta on kasvanut. Kasvavat luottotappiot ovatkin kääntäneet useiden pankkien Baltian liiketoiminnan tappiolliseksi. Suurimmat luottokannat ja näin ollen taloudelliset riskit ovat Swedbankilla ja SEB:llä.

1990-luvun alussa Baltian maiden taloudet kasvoivat voimakkaasti. Talouden kehitys ja avautuneet markkinat houkuttelivat useita Pohjoismaisia pankkeja, jotka laajensivat toimintaansa Baltiaan. Uudet markkinat tukivat monia vuosia Pohjoismaisten pankkien kasvua ja kasvattivat tuloksia, mutta luottokantojen kasvaessa myös pankkien riskit Baltian maissa lisääntyivät. Finanssikriisi ja kansantalouksien taantuma ovat tuoneet nämä riskit parrasvaloihin.

Suurimmat Baltian lainasalkut ovat ruotsalaisilla finanssikonserneilla Swedbankilla ja Skandinaviska Enskilda Bankenilla (SEB) (Taulukko 2). Swedbankin koko lainakannasta Baltiaan on myönnetty 15 % eli noin 18,1 mrd. euroa. Eniten lainoja on myönnetty Viroon ja suurin piirtein saman verran Latviaan ja Liettuaan. Lisäksi Swedbankilla on merkittävää liiketoimintaa Venäjällä ja Ukrainassa. SEB:in lainakannasta 14 % (noin 16,7 mrd. euroa) on myönnetty Baltiaan. Lähes puolet lainoista on myönnetty Liettuaan, noin 30 % Viroon ja loput Latviaan.

Pohjoismaisista pankeista Baltian maita ovat luottaneet myös Nordea, DnB NOR ja Danske Bank. Nordean lainakannasta noin 3% on myönnetty Balti-

aan, DnB NOR:lla 2,5% ja Danske Bankilla noin 2 % koko luottokannasta. Nordea on myöntänyt eniten luottoja Latviaan, minkä lisäksi sillä on liiketoimintaa Puolassa. DnB NORin tytäryritys DnB NORD⁶ puolestaan Liettuaan. Handelsbankenilla on jonkin verran toimintaa Virossa ja Latviassa, mutta se ei toimi Liettuaissa. Muilla pohjoismaisilla finanssikonserneilla ei ole merkittävää pankkitoimintaa Baltiassa.

Taulukko 2. Pohjoismaisten finanssikonsernien luottokanta, luottotappiot ja järjestämättömät saamiset Baltiasta kesäkuun 2009 lopussa, milj.€

	Baltian luottokanta, 6/09	Luottotappioita Baltiasta, 1-6/09	Järjestämättömiä saamisia Baltiasta, 1-6/09
Swedbank	18 138	761	2 022
SEB	16 738	399	2 069
Nordea	7 611	64	418
DnB NORD	6 146	151	645
Danske Bank	3 850	188	471

Lähteet: Konsernien osavuositarkastukset ja taustamateriaalit

Vuoden 2008 aikana Baltian liiketoiminta oli vielä kannattavaa, mutta taloustilanteen heiketessä pohjoismaisten finanssikonsernien Baltian liiketoiminnan tulokset ovat kääntyneet tappiollisiksi. Tappioiden taustalla on lähinnä luottotappioiden kasvu, minkä lisäksi konsernit ovat joutuneet tekemään alaskirjauksia Baltian liikearvoista (nk. goodwill). Korkokatteet ja muut tuotot ovat myös heikentyneet. Ainoastaan Nordean tulos Baltiasta oli vielä tammi-kesäkuussa 2009 voitollinen, vaikka sekin oli laskenut vuoden 2008 vastaavalta ajanjaksolta.

Baltian luottotappiot ovat merkittäviä, sillä ne muodostivat valtaosan konsernien luottotappioista. Tammi-kesäkuussa 2009 Swedbankin tappioista 55 % tuli Baltiasta, SEB:llä 73 % ja DnB NORD:lla 84 %. Vastaavasti Nordean kaikista luottotappioista 8 % oli lähtöisin Baltian luototuksesta.

⁶ DnB NOR omistaa 51% DnB NORD:sta, jolla on merkittävää liiketoimintaa Baltian maissa.

Finanssikonsernit kirjaavat Baltian lainakannasta suhteessa suurempia luottotappioita kuin muusta lainakannasta. Baltiasta syntyneet luottotappiot suhteessa Baltian luottokantaan olivat Swedbankilla 7,4 %, SEB:llä 4,9 % ja Nordealla 2,1 %.

Kesäkuun 2009 lopussa Baltiasta syntyneitä järjestämättömiä saamisista suhteessa Baltian luottokantaan oli SEB:llä ja Danske Bankilla noin 12%, Swedbankilla 11%, DnB NORD:lla 10 % sekä Nordealla 5 %. Pankkien järjestämättömien saamisten osuus koko

luottokannasta on noussut, mikä viittaisi myös arvonalentumistappioiden kasvuun tulevaisuudessa. Järjestämättömiä saamisista on kirjattu eniten yrityssectorilta. Toimialoista eniten järjestämättömiä on yritys-kiinteistöistä, vähittäiskaupasta, rakennustoiminnasta ja tuotannosta. Asuntolainoihin liittyvät järjestämättömät saamiset ovat sen sijaan säilyneet matalalla tasolla.

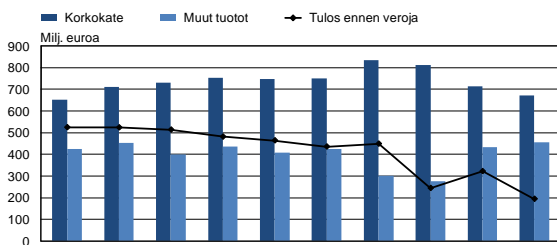
2.3 Luottotappiot söivät kotimaisen pankkitoiminnan tulosta

Eero Savolainen

Kotimaisen pankkitoiminnan kannattavuus heikkeni edelleen tammi-kesäkuussa 2009. Pankit toimivat hankalassa ympäristössä, sillä matalat markkinakorot heikensivät korkokatteita ja reaalitalouden taantuma vähensi luottojen kysyntää ja lisäsi luottotappioiden määrää. Tämä huomioon ottaen pankkien tulosta voidaan pitää kohtuullisena. Loppuvuoden suurin tulokseen vaikuttava epävarmuustekijä on luottotappioiden tuleva kehitys.

Pankkitoiminnan ensimmäisen vuosipuoliskon tulos ennen veroja jäi Suomessa selvästi heikommaksi kuin vastaavalla ajanjaksolla vuotta aiemmin (Taulukko 3). Toisen neljänneksen tulos oli myös huomattavasti heikompi kuin edellisellä neljänneksellä (Kuvio 8). Ilman luottotappioiden selvää kasvua suomalaisen pankkitoiminnan tulos olisi muodostunut osapuilleen yhtä hyväksi kuin vuotta aiemmin, sillä tuottojen ja kulujen taso säilyi miltei muuttumattomana.

Kuvio 8. Pankkien tuotot ja tulokset Suomessa neljännesvuosittain*

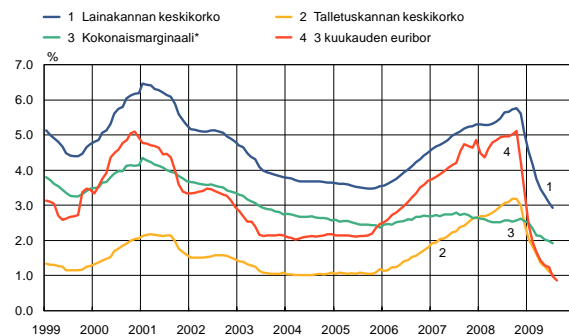

* Nordean pankkitoiminta Suomessa, Danske Bankin pankkitoiminta Suomessa, OP-Pohjola-ryhmän pankki- ja sijoituspalvelutoiminta, Aktian pankkitoiminta, säästöpankit, paikallisosuuspankit, Ålandsbanken, Evli Pankki ja eQ.
Lähteet: Pankkien osavuosikatsaukset ja tilinpäätökset ja Suomen Pankki.

Pankkitoiminnan tuottojen rakenne muuttui ensimmäisellä vuosipuoliskolla selvästi edellisen vuoden vastaavan ajanjaksoon verrattuna, kun korkokate supistui ja muut tuotot kasvoivat.

Erittäin alhaiset markkinakorot pitivät lainojen ja talletusten välisen korkomarginaalin alhaisena. Lyhyiden markkinakorkojen syksyllä 2008 alkanut voimakas lasku välittyi laina- ja talletuskorkoihin, kun korkoja tarkistetaan uuden sopimuksen solmimisen tai korkojakson vaihtumisen yhteydessä. Markkinakorkojen muutokset heijastuvat lainakorkoihin nopeammin kuin talletuskorkoihin, koska vaihtuvakorkoisten sopimusten osuus on selvästi suurempi lainoissa kuin talletuksissa. Lisäksi etenkin käyttötilien korko on niin lähellä nollassa, että talletuskorkoja ei ole mahdollista alentaa markkinakoron kehityksen mukaisesti.

Kuvio 9. Suomen rahalaitosten korkoja ja 3 kuukauden euribor

* Lainakannan keskkorko - talletuskannan keskkorko.
Lähde: Suomen Pankki.

Nettopalkkiotuotot vähenivät hieman edellisvuotisesta, mutta muut tuotot lisääntyivät kokonaisuudessaan etenkin kaupankäynnin ja sijoitustoiminnan parantuneiden nettotuottojen ansiosta. Saamistodistusten käypään arvoon arvostamisesta kirjattiin runsaasti nettotuottoja, lisäksi valuuttatoiminnan tulos parani. Myös riskinhallintatuotteiden kasvanut kysyntä kasvatti osaltaan muita tuottoja.

Pankkikonsernien järjestämättömien saamisten määrä on kasvanut tasaisesti vuoden 2009 aikana: heinäkuun lopussa niiden määrä oli 1342 milj. euroa,

joka vastasi noin 0,8 %:a rahalaitosten euromääräisistä yleislainoista. Määrä on säilynyt kuitenkin pienenä | 1990-luvun alun tasoon verrattuna.

Taulukko 3. Suomessa toimivien pankkien tuloslaskelmaeriä tammi-kesäkuussa 2009 ja muutos vuotta aiemmasta

	Korkokate		Muut tuotot, netto		Kulut yhteensä		Luottotappiot, netto		Tulos ennen veroja	
	Milj. euroa	Muutos	Milj. euroa	Muutos	Milj. euroa	Muutos	Milj. euroa	Muutos	Milj. euroa	Muutos
Nordea-konserni	2 661	10 %	1 977	28 %	2 206	4 %	781	..	1 651	-7 %
Pohjoismainen pankkitoiminta	1 983	-2 %	1 038	-9 %	1 522	-2 %	621	..	878	-45 %
Pankkitoiminta Suomessa	411	-26 %	305	-2 %	394	2 %	94	..	228	-52 %
*Nordea Pankki Suomi -konserni	630	-26 %	890	65 %	525	8 %	160	..	835	-6 %
Danske Bank -konserni	1 897	10 %	2 436	104 %	2 065	19 %	1 951	..	318	-70 %
Pankkitoiminta	1 869	9 %	696	-6 %	1 730	17 %	1 633	..	-798	..
Pankkitoiminta Suomessa	229	7 %	101	16 %	233	-21 %	172	..	-75	..
*Sampo Pankki -konserni	268	5 %	110	-23 %	224	-21 %	157	..	-3	..
OP-Pohjola-ryhmä	568	0 %	510	19 %	722	3 %	75	..	281	-1 %
Pankki- ja sijoituspalvelutoiminta	531	-3 %	354	23 %	548	7 %	66	..	270	-15 %
*Pohjola Pankki	119	59 %	304	34 %	248	6 %	54	..	123	73 %
Säästöpankit	76.8	-4 %	30.0	27 %	69.1	7 %	3.4	..	34.2	-15 %
Aktia-konserni	71.9	46 %	43.6	1 %	75.6	21 %	17.8	..	22.0	-26 %
Pankkitoiminta	68.9	49 %	24.8	15 %	52.3	7 %	17.5	..	23.8	25 %
Paikallisosuuspankit	45.6	-16 %	16.0	30 %	39.7	7 %	1.2	..	20.8	-28 %
Ålandsbanken-konserni	19.2	-8 %	45.9	180 %	35.3	40 %	2.2	..	27.6	134 %
Evli Pankki -konserni	2.2	..	23.6	-24 %	22.9	-23 %	0.0	..	3.0	329 %
eQ-konserni	1.8	-42 %	13.7	4 %	30.4	84 %	0.4	..	-15.3	..
1. Suomalainen pankkitoiminta	1 386	-9 %	914	13 %	1 425	1 %	357	..	518	-42 %
2. Suomalaiset finanssikonsernit	1 684	-11 %	1 683	35 %	1 744	2 %	417	..	1 205	-13 %
3. Suomessa toimivat finanssikonsernit	5 344	9 %	5 096	54 %	5 266	10 %	2 832	..	2 342	-27 %

Muut tuotot sisältävät mm. palkkiotuotot nettomääräisenä, aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden myyntivoitot ja -tappiot, myyntivoitot lopetetusta toiminnosta ja osuudet osakkuusyritysten tuloksesta. Kuluissa ovat mukana poistot ja arvonalentumiset aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä, palautukset omistajajäsenille ja voitonjako henkilökunnalle.

.. = muutosta ei ole mielekästä esittää.

1. Säästöpankit, Aktia-konsernin pankkitoiminta, paikallisosuuspankit, Ålandsbanken-konserni, Evli Pankki -konserni, eQ-konserni, OP-Pohjola-ryhmän pankki- ja sijoituspalvelutoiminta, Nordea-konsernin pankkitoiminta Suomessa ja Danske Bank -konsernin pankkitoiminta Suomessa.

2. Säästöpankit, Aktia-konserni, paikallisosuuspankit, Ålandsbanken-konserni, Evli Pankki -konserni, eQ-konserni, OP-Pohjola-ryhmän pankki- ja sijoituspalvelutoiminta, Nordea Pankki Suomi -konserni ja Sampo Pankki -konserni.

3. Nordea-konserni, Danske Bank -konserni ja taulukon suomalaiset finanssikonsernit (pl. Nordea Pankki Suomi ja Sampo Pankki).

Lähteet: Pankkien osavuositarkastukset ja Suomen Pankki.

3 Arvopaperimarkkinat

3.1 Rahastosijoitukset kiinnostavat jälleen

Pertti Pyökkönen

Rahoitusmarkkinoiden kriisin käynnistämä pääomapako suomalaisista sijoitusrahastoista päättyi keväällä ja rahastoihin on tämän vuoden aikana virrannut uutta pääomaa 2,7 mrd. euroa.

Suomeen rekisteröityjen sijoitusrahastojen rahastopääomat olivat suurimmillaan vuoden 2007 heinäkuussa, jolloin rahastoissa oli pääomia yhteensä lähes 71 mrd. euroa. Kansainvälisillä rahoitusmarkkinoilla alkanut kriisi heijastui Suomessa nopeasti sijoitusrahastomarkkinoille, kun rahastosijoittajat ryhtyivät nostamaan varojaan sijoitusrahastoista vuoden 2007 elokuussa.

Rahastopääomien pako jatkui yhtämittäisenä puolitoista vuotta, aina vuoden 2009 kevääseen, jolloin rahastojen nettosijoitukset kääntyivät nousuun. Suomalaisen sijoitusrahastojen pääomat hupenivat puolentoista vuoden aikana noin 30 mrd. eurolla. Pääomien supistuminen jakautui karkeasti laskien puoliksi sijoitusten arvonnputuksen ja negatiivisten nettomerkitöjen kesken.

Suomalaisen sijoitusrahastojen keskikoko on varsin pieni. Vuoden 2009 heinäkuun lopussa rahastojen keskikoko oli hieman yli 100 miljoonaa euroa. Suomessa on lukuisia rahastoja, joissa rahasto-osuuden omistajien lukumäärä jää alle sadan. Rahoitusmarkkinoiden kriisi on heijastunut sijoitusrahastomarkkinoille

pääomien paon ohella myös rahastojen lukumäärän supistumisena.

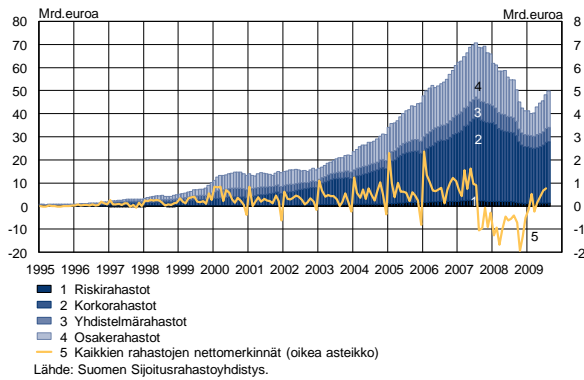
Rahastoja on lopetettu ja yhdistetty muihin rahastoyhtiön tarjoamiin rahastoihin sekä pääomien paon että sijoittajien vähäisyyden vuoksi. Heinäkuussa Suomeen rekisteröityjä rahastoja oli 481. Suurimmillaan lukumäärä oli noin 10 % nykyistä suurempi. Eniten on lopetettu osakerahastoja, mutta myös pitkän koron rahastojen lukumäärä on alentunut. Lyhyen koron rahastojen lukumäärä ole juurikaan alentunut, vaikka monen lyhyen koron rahaston menestys on epäonnistuneen sijoituspolitiikan vuoksi ollut heikko.

Rahastomarkkinoiden myllerrys vähensi ennen kaikkea kotitalouksien mielenkiintoa rahastosijoittamista kohtaan. Kotitalouksien osuus rahasto-osuuksien suorasta omistuksesta on pudonnut runsaaseen viidennekseen ja suurimmaksi omistajaryhmäksi on noussut vakuutussektori.

Markkinat 2009

Vuoden 2009 aikana suomalaisten sijoitusrahastojen pääomat ovat nousseet 8,6 mrd. euroa. Pääomien kasvusta huomattava osa on osakkeiden arvon nousua sekä pitkien korkosijoitusten riskipreemioiden supistumisesta syntyntä kurssivoittoa. Tammi - elokuun nettomerkinät ovat 2,7 mrd. euroa positiiviset ja suosittu kurssikehitys on nostanut pääomia lähes 6 mrd. eurolla. Sijoitusrahastomarkkinoiden elpymistä ovat tukeneet sekä osakekurssien ripeä nousu että talletuskorkojen, erityisesti määräaikaistalletusten korkojen, reipas aleneminen.

Kuvio 10. Suomessa rekisteröidyt sijoitusrahastot rahastotyypeittäin

Uudet rahastosijoitukset ovat keskittyneet osakerahastoihin ja pitkän koron rahastoihin. Osakerahastoihin on virrannut uutta rahaa 2 mrd. euroa ja pitkän koron rahastoihin, etenkin yrityslainamarkkinoille sijoitaviin rahastoihin, runsas miljardi euroa. Lyhyen koron rahastoista on pääomia nostettu tämän vuoden aikana 0,8 mrd. euron arvosta.

Suomen Pankki on ryhtynyt keräämään Suomeen rekisteröityjen sijoitusrahastojen tilastoja vuoden 2009 alusta lukien. Tässä tiedonkeruussa sijoitusrahastot luokitellaan EKP:n suuntaviivojen (EKP/2007/9) mukaan seuraaviin luokkiin: osake-, yhdistelmä-, pitkän koron-, hedge-, kiinteistö- ja muut rahastot. Lisäksi julkistetaan tiedot rahamarkkinarahastoista, vaikka ne luetaan eurojärjestelmän tilastoinnissa rahalaitoksiin⁷. Julkistettavat tiedot perustuvat taseeseen ja ne ovat jonkin verran suuremmat kuin esim. rahastoraportissa julkistettavat tiedot⁸, jossa rahastopääomista vähennetään rahastojen velat (net asset value). Suomen Pankin tilastoissa raportoivia rahastoyhtiöitä on myös muutama enemmän kuin rahastoraportissa.

⁷ ks. www.suomenpankki.fi/fi/tilastot/sijoitusrahastot/taulukot.htm

⁸ ks. www.sijoitustutkimus.fi

4 Infrastrukturi

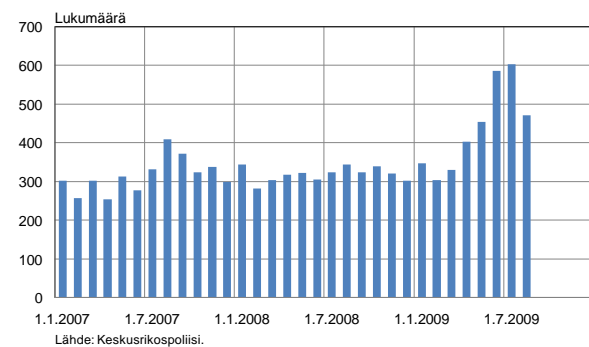
4.1 Maksukorttirikollisuus lisääntynyt Suomessa

Maija Salmela

Maksuvälineriikollisuus on kasvanut Suomessa etenkin kevään ja kesän aikana. Uusien, EMV-standardiin perustuvien ja maksuturvallisuutta lisäävien sirukorttien ja niitä lukemaan kykenevien maksupäätteiden määrä on kuitenkin nousussa.

Keskusrikospoliisin tilastojen⁹ mukaan maksuvälineriikollisuus on kasvanut selvästi viime kuukausien aikana ja yhä useampi suomalainen kortinhaltija on joutunut kokemaan kansainvälisen korttirikollisuuden vaikeuksia elämässään (Kuvio 11).

Kuvio 11. Poliisille ilmoitetut maksuvälineriikokset kuukausittain vuosina 2007-2009

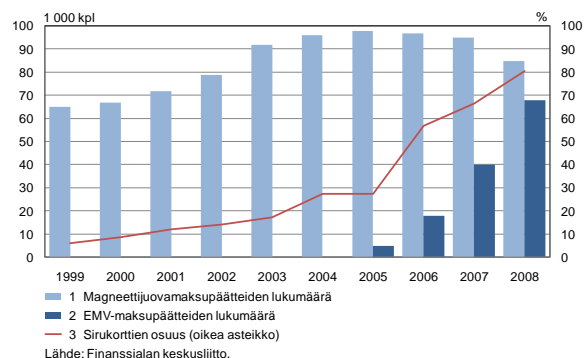
Maksuvälineriikosten kasvu johtuu siitä, että Suomessa on tänä vuonna ollut liikkeellä useita ulkomaisia maksukortteihin erikoistuneita rikollisryhmiä, jotka ovat onnistuneet kopioimaan kortteja sekä käyttämään

⁹[http://www.keskusrikospoliisi.fi/poliisi/krp/home.nsf/files/Teematilannekuva_kevät2009/\\$file/Teematilannekuva_kevät2009.pdf](http://www.keskusrikospoliisi.fi/poliisi/krp/home.nsf/files/Teematilannekuva_kevät2009/$file/Teematilannekuva_kevät2009.pdf)

väärin aikaisemmin rikolliseen tarkoitukseen maassamme kopioituja kortteja.

Aikaisemmin iso osa Suomessa käytössä olevista korteista oli kotimaisia pankki- tai pankkiautomaattikortteja, joita pystyi käyttämään vain maamme rajojen sisällä. Tämä suojaasi suomalaisia kuluttajia maksukorttirikollisuudelta, sillä rikollisten ei ollut mahdollista väärinkäyttää Suomessa kopioituja pankkikortteja ulkomailla. Nykyisin monella suomalaisella on kansainvälinen maksukortti, jossa on magneettijuova. Sen kansainvälinen käyttökelpoisuus on tehnyt Suomesta entistä houkuttelevamman kohteen korttirikollisten näkökulmasta.

Kuvio 12. Maksupäätteet ja sirukortit Suomessa

Pelkän sirun sisältävä maksukortti olisi magneettijuovakorttia turvallisempi, sillä sirun tietoja on vaikeampi kopioida. Kansainvälisten luottokorttiyhtiöiden (Europay, MasterCard ja Visa) kehittämän EMV-standardin mukaiset sirukortit ja sirumaksupäätteet ovatkin yleistyneet Suomessa viime vuosina (Kuvio 12). Siitä huolimatta, että sirulliset kortit ovat yleistyneet, on kaikissa yhdistelmä-, luotto ja maksuaikakortteissa edelleen myös magneettijuova. Se tarvitaan, jotta korttia on mahdollista käyttää magneettijuova-

maksupäätteissä, joita Suomessa ja etenkin useissa maissa ulkomailla on yhä käytössä. Kaikki maat eivät ole tehneet päätöstä siirtyä sirustandardiin.

Finanssialan keskusliiton¹⁰ mukaan EMV-sirumaksupäätteitä oli Suomessa vuonna 2008 hieman alle 50 prosenttia kaikista maksupäätteistä, kun vuotta aikaisemmin sirumaksupäätteitä oli alle 30 prosenttia kaikista maksupäätteistä. Pankkien vuonna 2008 jatkamista korteista sirullisia oli 80 prosenttia. Kaikki Suomen pankkiautomaatit noudattavat jo EMV-standardia.

EU-alueella on tarkoitus siirtyä kokonaan EMV-sirukorttien käyttöön vuoden 2010 loppuun mennessä. Vuoden 2008 kolmannella neljänneksellä EU-alueen maksukorteista 62 prosenttia, maksupäätteistä 68 prosenttia ja pankkiautomaateista 83 prosenttia oli EMV-standardin mukaisia¹¹.

¹⁰ Tilastotietoja pankkien maksujärjestelmistä Suomessa 1999 - 2008

¹¹ Euroopan komissio: Annual Progress Report on the State of SEPA Migration in 2008

4.2 Osapuolien käyttäytymisen ja riskien jakautumisen maksu- ja selvitysjärjestelmissä kiinnostavat

Peter Halén ja Matti Hellqvist

Finanssikriisin jälkeen on havaittu, että yksittäisten pankkien käyttäytymistä ja sitä ohjaavia kannustimia olisi syytä ymmärtää nykyistä paremmin. Tieto tukisi järjestelmien kehittämistä ja kriisinhallintaa.

Suomen Pankin järjestämä vuosittainen simulaattoriseminaari on foorumi, joka kokoaa yhteen maksu- ja selvitysjärjestelmien yleisvalvojia ja tutkijoita kansainvälisesti. Simulaattoriseminaari järjestettiin nyt seitsemännen kerran. Seminaarissa esitellään tuloksia uusista maksu- ja selvitysjärjestelmiä koskevista analyysi- ja tutkimushankkeista. Seminaarin esitykset ja keskustelut kuvaavat, mitä eri maiden keskuspankeissa pidetään tärkeänä ja ajankohtaisena maksu- ja selvitysjärjestelmien riskienhallinnan, tehokkuuden ja kehittämisen kannalta. Seminaarin taustalla on Suomen Pankin kehittämä maksu- ja selvitysjärjestelmäsimulaattori BoF-PSS2.

Tämän vuoden simulaattoriseminaaria leimasi globaali finanssikriisi ja siihen liittyvät tapahtumat rahoitusmarkkinoilla. Monet esitetyistä analyyseistä keskittyivät rahoitusmarkkinoilla toimivien osapuolten käyttäytymiseen maksu- ja selvitysjärjestelmissä. Kriisitilanteessa tulee keskeiseksi ymmärtää, mikä ohjaa käyttäytymistä, koska sillä on suuri merkitys järjestel-

mien luotettavalle toiminnalle. Lisäksi poikkeustilanteissa osapuolten kassavarat ja -puskurit voivat olla normaalia pienempiä ja vastapuolet saattavat toimia normaalista poiketen. Siten tilanteesta voi seurata arvaamattomia lopputuloksia.

Seminaarin esityksissä tarkasteltiin osapuolien käyttäytymisen syiden mallinnusta, muutosten tunnistamista ja käyttäytymisen vaikutuksia järjestelmien toimintaan. Uutena lähestymistapana oli dataan pohjautuvien analyysien rinnalle tuotu myös kokeellisen tutkimuksen menetelmiä.

Simulointimallinnuksen perinteisenä sovellustapana esillä oli myös skenaarioanalyysi. Sen avulla järjestelmien luotettavuutta tarkasteltiin sekä teknisten tai toiminnallisten häiriöiden varalta että rahamarkkinoiden häiriöiden maksujärjestelmiin kohdistamien vaikutusten selvittämiseksi.

Yhteisenä teemana esityksissä oli sen selvittäminen ja ymmärtäminen, miten riskit muodostuvat ja jakautuvat maksu- ja selvitysjärjestelmissä osapuolten kesken. Tämä on tärkeää sekä rahoitusmarkkinoiden vaikkauksen, että järjestelmien kehittämisen kannalta.

Toinen aihepiiri, joka korostui tämänvuotisessa simulaattoriseminaarissa, oli järjestelmien tehokkuuden edistäminen. Maksujärjestelmän tehokkuuden parantaminen uusilla säännöillä, kuten muuttamalla tai säätämällä käytössä olevaa limiittikäytäntöä tai järjestelmän päivityksellä, vaikuttaa osapuolten tapaan toimia. Tehokkuuden lisäämisen hyötyjen rinnalla tulee siksi aina arvioida myös muutoksien vaikutukset järjestelmän käyttötapoihin sekä riskeihin. Tässä työssä simulointimallinnus on havaittu erittäin hyödylliseksi päätöksenteon tai politiikkatyön tukena.

Seminaarin materiaali on nähtävissä BoF-PSS2 simulaattorin kotisivuilla www.bof.fi/sc/bof-pss.

5 Sääntelyn ja valvonnan keskeisiä hankkeita

5.1 Mihin makrovakausermittelyllä pyritään?

Jukka Topi

Kansainvälinen finanssikriisi on nostanut esiin tarpeen ehkäistä ja torjua koko rahoitusjärjestelmän vakautta uhkaavia systeemiriskejä. Systeemiriskit voivat aiheuttaa rahoituslaitosten keskinäisistä vastuista tai altistumisesta samansuuntaisille riskeille. Systeemiriskien torjumiseksi harjoitettavan makrovakausermittelyllä on EU:ssa sovittu Euroopan systeemirisikineuvoston perustamisesta.

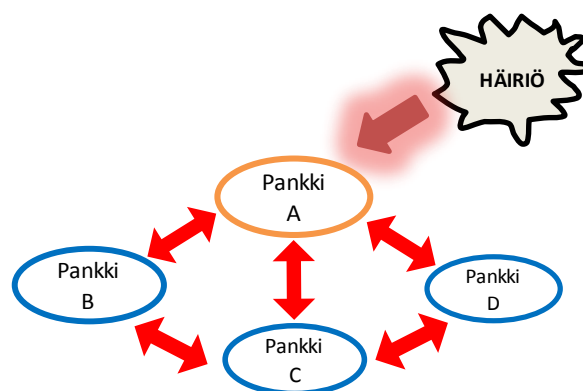
Kansainvälinen finanssikriisi on tuonut kouriintuntuvasti esiin tarpeen ehkäistä ja torjua entistä kattavammin rahoitusjärjestelmän toimintaa kokonaisvaltaisesti uhkaavia riskejä, joita kutsutaan systeemiriskeiksi. Kuten nyt on nähty, systeemiriskit voivat toteutessaan johtaa laajoihin rahoituskriiseihin ja sitä kautta aiheuttaa suuria ongelmia myös reaalitaloudessa.

Toimintaa systeemiriskien ennakointiseksi ja ehkäisemiseksi kutsutaan yleisesti makrovakausermittelyllä tai pelkästään makrovalvonnaksi (englanniksi macroprudential supervision).

Systeemiriskien syyt voivat olla hyvin erilaisia. Yhteistä niille on se, että taustalla on tavalla tai toisella pankkien ja muiden rahoituslaitosten toiminnan haitallinen yhteisvaikutus. Vaikka yksittäisten pankkien

toiminta olisi niiden omasta näkökulmasta arvioituina järkevää ja varovaista, voivat useiden pankkien valinnat yhdessä johtaa kokonaisuuden kannalta haitallisiin tuloksiin, systeemiriskien toteutumiseen.

Kuvio 13. Pankkien keskinäisten kytkentöjen aiheuttama systeemiriski

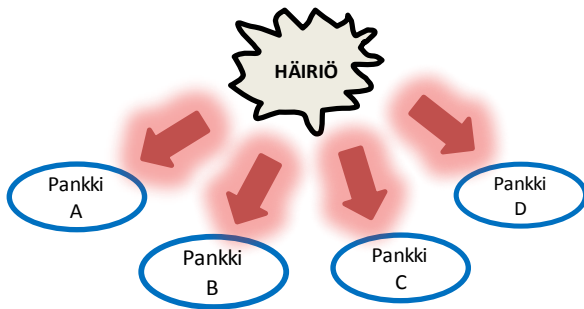

Ensinnäkin pankeilla ym. voi olla vahvoja keskinäisiä vastuita ja riskejä, joiden kautta yhden pankin ongelmat voivat muuttua useiden pankkien ja koko järjestelmän ongelmiksi (Kuvio 13). Tästä tartuntariskistä esimerkki oli Lehman Brothersin konkurssin lamaannuttavat vaikutukset keskeisten rahamarkkinoiden toimivuuteen.

Toiseksi useat pankit voivat olla altistuneita samoille riskeille, jos esimerkiksi niiden luotot kohdistuvat saman alan yrityksille tai ne omistavat samanlaisia rahoitusinstrumentteja (Kuvio 14). Tällöin vaarana voi olla pankkien yhtäaikainen kaatuminen. Finanssikriisissä nähtiin esimerkkejä myös siitä, että yhden pankin vaikeudet herättävät epäilyjä muiden samanlaisten

pankkien kyvystä toimia ja voimistavat näin niidenkin ongelmia.

Kuvio 14. Pankkien korreloituneiden vastuiden aiheuttama systeemiriski

Rahoitusjärjestelmän systeemiriskejä voivat kärjittää erilaiset rahoitusjärjestelmän sisäiset tai reaalityöiden ja rahoitusjärjestelmän väliset kytkennät, jotka voimistavat varallisuushintojen, luotonannon ja riskinoton myötäsyklistä (prosyklistä) vaihtelua. Varallisuushintojen lasku voi esimerkiksi pakottaa rahoituslaitokset myymään varallisuuttaan maksuvalmiutensa varmistamiseksi, mikä voi johtaa hintojen laskemiseen edelleen ja pahimmassa tapauksessa omaisuuserien pakkomyyntikierteeseen. Kielteinen vuorovaikutus rahoitussektorin ja reaalityöiden välillä aiheutuu, jos talouden noususuhdanne saa pankit liiallisesti höllentämään luotonantoa ja laskusuhdanne vastaavasti liiallisesti tiukentamaan luotonantoa. (Rahoitusjärjestelmän myötäsyklistyydestä tarkemmin luvussa 5.3.)

Keskittyessään systeemiriskien torjuntaan sekä myötäsyklisten vaikutusten ehkäisyyn makrovalvonta poikkeaa siis luonteeltaan selvästi perinteisestä mikro-

valvonnasta eli yksittäisten pankkien ja muiden rahoituslaitosten valvonnasta, jossa päähuomio on yksittäisissä instituutioissa ja niihin kohdistuvissa erityyppisissä riskeissä.

Vaikka mikro- ja makrovalvonnan näkökulmat ovat erilaiset, on niiden välinen yhteistyö ensiarvoisen tärkeää. Makrovakauseritys perustuu pitkälti niihin tietoihin, joita saadaan mikrovalvonnassa. Lisäksi makrovalvonnan työkaluja ovat lähinnä rahoitusjärjestelmän eri osapuolille sekä viranomaisille annettavat riskivaroitukset ja suositukset toimenpiteistä systeemiriskien ehkäisemiseksi. Mikrovalvonta on siis yksi keskeinen kanava, jonka kautta makrovalvonta voi vaikuttaa. Onkin siis oleellista, että varsinaiset finanssivalvojat ovat kiinteästi mukana myös makrovakauserityksessä – niin kansallisesti kuin kansainvälisesti.

EU-maissa keskuspankit ovat kiinnittäneet makrovakauseritykseen huomiota jo useiden vuosien ajan. Euroopan keskuspankkijärjestelmän puitteissa on alueella tehty myös kansainvälistä yhteistyötä. Makrovakauserityksen kehittämiseksi edelleen on EU:ssa sovittu erityisen Euroopan systeemiriskineuvoston (European Systemic Risk Board, ESRB) perustamisesta Euroopan keskuspankin yhteyteen. Systeemiriskineuvoston tehtävänä on juuri EU:n laajuinen makrovakauseritys. Euroopan komissio on antamassa lainsäädäntöesitykset ESRB:n perustamiseksi alkusyksyn aikana.

5.2 Pankkien varallisuuserien julkinen tuki rahoitusmarkkinakriisissä jäänyt useissa maissa vähäiseksi

Jarmo Pesola

Pankkien taseiden varallisuuspuolen julkinen tuki on käynnistynyt hitaasti niissäkin maissa, joita rahoitusmarkkinoiden kriisi on koetellut pahimmin. Muut julkisen vallan tukitoimet, kuten pankkien markkinarahoituksen valtiontakaukset ja pankkien pääomien vahvistaminen, ovat vähentäneet tuen tarvetta yhdessä parantuneen markkinatilanteen kanssa. Suomessa tukia ei ole käytetty.

Julkinen valta on joutunut voimallisesti tukemaan pankkisektoria vallitsevan globaalin rahoitusmarkkinakriisin vuoksi. Julkiseen pankkitukeen on jouduttu turvautumaan niissä tapauksissa joissa ongelmaan ei ole löydetty yksityisen sektorin ratkaisua.¹² Pankeille annettava julkinen tuki voi suuntautua taseen sekä velka- että varallisuuspuolelle. Velkapuolelle suuntautuvia tukemisoperaatioita ovat pankkien rahoitusmarkkinoilta tapahtuvalle varainhankinnalle annetut valtiontakaukset sekä pankkien pääomittaminen.¹³

Julkinen valta voi tukea pankkien varallisuuseriä periaatteessa kahdella tavalla: takauksin tai ostamalla.¹⁴ Nykyisessä kriisissä pääomamarkkinoiden selvä

¹² Yhdysvalloissakin vuoden 2008 syksyn mittavat pankkifuusiot toteutuivat useimmiten osaksi julkisen tuen avulla.

¹³ Valtiontakauksista ks. Rahoitusmarkkinaraportti 4/2008 ja pääomituksista ks. Rahoitusmarkkinaraportti 1/2009.

¹⁴ Lisäksi voidaan pankkeja tukea epäsuorasti antamalla tukea pankkien velallisille, mutta tämä tukimuoto rajataan tässä artikkelissa pois.

hiljeneminen on kuitenkin vaikeuttanut varallisuuserien kautta annettavaa tukea, koska oikean markkinahinnan asettaminen on ongelmallista. Tämä lienee yhtenä syynä tämän tukimuodon hitaaseen käynnistymiseen.

Varallisuuserälle annettavalla takauksella mahdollistetaan vähimmäisarvon määrittely varallisuudelle ja luodaan luottamusta pankin vakavaraisuuteen. Samalla pankille jää yhä kannustin yrittää hoitaa varallisuuttaan mahdollisimman tehokkaasti.

Pankkien huonolaatuisten varallisuusesineiden ostaminen julkisen vallan huostaan kohtaa nykyisessä markkinatilanteessa hinnoitteluongelman. Jos hinta asetetaan liian korkeaksi, tullaan suosineeksi pankkia veronmaksajien kustannuksella. Jos taas hinta asetetaan liian matalaksi, tukiopeatio voi tyssätä pankin myyntihaluttomuuteen.

Ääritilanteessa voidaan kokonaisuudessaan ajautua pankin tilapäiseen kansallistamiseen. Pankki voidaan sitten joko myydä saneerauksen jälkeen tai pankin toiminta lopetetaan asteittain. Ongelmana tässä ratkaisussa on mitoittaa omistajille maksettava korvaus.

Yleisimmin kuitenkin päädytään osittaisratkaisuihin, joissa ovat kaikki mainitut elementit vaihtelevissa suuruussuhteissa: osa pankista myydään yksityiselle ostajalle ja ongelmarahoituksesta koostuva osa otetaan julkisen vallan haltuun. Julkisen vallan haltuun jäävä osa voidaan jakaa saneerattavaan ja likvidoitavaan osaan. Edellinen voi mahdollisesti jatkaa toimintaansa "siltapankkina" ja jälkimmäistä osaa "saattohoitaa" useimmiten tarkoitusta varten perustettava omaisuushoitoyhtiö, jota voidaan kutsua kansanomaisesti "roskapankiksi". Osittaisratkaisuissa joudutaan yleensä ratkomaan monimutkaisia juridisia ongelmia, jotta taattaisiin pankin omistajien ja muiden saatavien haltijoiden oikeudenmukainen ja tasapuolinen kohtelu.

Esimerkkejä tukitoimista

Esimerkkinä **varallisuuserien takausohjelmasta** on Yhdistyneiden kuningaskuntien Asset Protection Scheme, johon osallistuvien instituutioiden luottoriskejä valtiovarainministeriö (HM Treasury) takaa. Taa-tuille varallisuuserille lasketaan ensin omistajan kannettavaksi tuleva osuus, jonka jälkeen valtio takaa tappioista 90 prosenttia. Ohjelma on tarkoitettu pankeille, joilla on vähintään 25 miljardin punnan edestä ohjelmaan kelpaavaa varallisuutta: yrityslainoja, kiinteistölainoja, vakuudellisia asuntoluottoja tai strukturoituja velkainstrumentteja. Pankki joutuu maksamaan takuusta ”kansainvälistä käytäntöä” vastaavan maksun. Takuuohjelman puitteissa on myönnetty kahdelle pankille varallisuuserien takuita yhteensä 585 miljardin punnan edestä.¹⁵ Iso-Britanniassa on varallisuustakuuohjelman lisäksi kansallistettu kaksi suurehkoa pankkia.¹⁶

Esimerkkeinä **roskapankeista** mainittakoon Irlannissa ja Saksassa perustetut järjestelmät. Irlannissa heinäkuussa julkaistun lakiehdotuksen mukaan perustettava National Asset Management Agency (NAMA) ostaisi pankeilta pois niiden huonolaatuisia lainoja, erityisesti kiinteistösektorilta. NAMA maksaa vapaaehtoisesti järjestelyihin osallistuville pankeille lainoista huomattavasti niiden kirjanpitoarvoa vähemmän korvatakseen valtion ottaman riskin. NAMAlle allokoidaan tähän tehtävään 90 miljardia euroa.

Saksa on luonut kaksi erilaista vapaaehtoisuuteen perustuvaa roskapankkimallia. Ensimmäisessä pankkien annetaan siirtää strukturoidut sijoitusinstrumentit

¹⁵ Royal Bank of Scotland: 325 mrd punttaa, johon liittyvä omistajan kannettava "first loss" on 19,5 mrd punttaa, sekä Lloyds-pankki: 260 mrd punttaa.

¹⁶ Helmikuussa 2008 kansallistettiin Northern Rock ja syyskuussa 2008 Bradford & Bingley's -pankki, jonka talletustoiminta ja konttoriverkosto myytiin kuitenkin nopeasti Abbey Nationalille.

erillisiin sijoitusyhtiöihin kirjanpitoarvolla. Kolmannen osapuolen annetaan määritellä sijoituksille "reilu arvo", josta potentiaaliset riskit diskontataan ja saadaan "perusarvo". Tämän jälkeen Saksan kansallinen finanssivakausrahasto Sonderfonds Finanzmarktstabilisierung (SoFFin) myöntää sijoitusyhtiöiden liikkeelle laskemille lainoille takuun ”perusarvoon” saakka, jolloin sijoitusyhtiöön siirrettyjen arvopaperien omistajat kantavat suurimman riskin arvonalennuksista. Pankit joutuvat maksamaan takuusta kiinteän korvauksen, joka määräytyy kirjanpitoarvon ja "perusarvon" erotuksesta. Lisäksi, jos sijoituksen arvo ei vastaa maturiteetissa "perusarvoa", pankin täytyy maksaa erotus. Arvio ohjelman suuruudesta on noin €200 miljardia.

Toinen malli koskee erityisesti Saksan osavaltioiden aluepankkeja ja säästöpankkeja. Mallissa pankki voi halutessaan perustaa selvitystilayrityksen, jonne se voi siirtää likvidoitaviksi riskipositioitaan ja halutessaan jopa kokonaisia liiketoimialueita niiden kirjanpitoarvolla. Riskit selvitystilayrityksen arvonalenemisen ta jäävät pankeille.

Yhdysvalloissa yritetään poistaa pankkien ongelmavarallisuutta **julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyöllä**. Keväällä 2009 julkistetussa Public-Private Investment Program:issa (PPIP) Yhdysvaltain hallituksen tarkoituksena on ostaa ongelmallista (legacy) varallisuutta pois pankkien taseista käyttäen yksityisen sektorin apua instrumenttien hinnoittelussa. Ohjelmalla on kaksi eri kärkeä "Legacy loans" ja "Legacy securities".

Heinäkuussa USA:n valtiovarainministeriö, Treasury, valitsi yhdeksän yksityistä varainhoitajaa Legacy Securities -ohjelmaan. Näillä kullakin on 12 viikkoa aikaa hankkia yksityisistä lähteistä rahoitusta vähintään 500 miljoonaa dollaria. Treasury on puolestaan määrää omalta osaltaan sijoittaa hankitun suuruinen

summa kussakin tapauksessa perustettavaan yhteisyritykseen. Lisäksi Treasury on sitoutunut lainoittamaan yhteisyritysten operaatioita vähintään oman sijoituksensa suuruisella rahamäärällä.

Liittovaltion talletusvakuuttaja, Federal Deposit Insurance Corporation (FDIC), käynnisti heinäkuun lopulla lähinnä asuntolainoista koostuvien pankkien poolattujen ongelmallisten varojen (receivership assets) huutokauppamyynnin testatakseen Legacy

Loans:in rahoitusmekanismia. Syyskuussa FDIC ilmoitti myyneensä ensimmäisen varallisuuserän - tasearvoltaan 1.3 mrd dollaria - huutokaupan tuloksena lähes 71 prosenttisella arvolla erään yksityisen sijoitusyhtiön kanssa perustamalleen yhteisyritykselle. Molempien sijoitusosuus yhteisyrityksessä on 64 miljoonaa dollaria ja loppuosa rahoituksesta on FDIC:n takaamaa luototusta.

5.3 Rahoitusjärjestelmän myötäsyklisyys

Karlo Kauko

Rahoitusmarkkinoita koskevien säädösten on usein sanottu voimistavan suhdannevaihteluita. Esimerkiksi kirjanpito- ja vakavaraisuussäädökset voivat voimistaa luottontarjontaa noususuhdanteessa ja heikentää rahoituksen saatavuutta laskusuhdanteessa. Tämän ns. prosyklisyyden eli myötäsyklisyyden vähentämiseksi on ehdotettu uudistuksia rahoitusmarkkinoita koskeviin säädöksiin. Mm. dynaamiset luottotappiovaraukset ovat olleet esillä. Rahoitusvarojen arvostaminen markkina-arvoon on myötäsyklisyyden kannalta merkittävä kysymys.

Vakavaraisuusvaatimusten myötäsyklisyysongelma

Pankeilta vaaditaan pääomia, joiden on oltava vähintään tiettyjen laskentasääntöjen mukaiset. Vaaditut minimipääomat riippuvat mm. siitä, kuinka paljon luotto- ja muita riskejä ne ottavat antolainaus- ja sijoitustoiminnassaan. Pääomien tulisi olla riittävät otettuihin riskeihin nähden, jotta ensimmäiset vastoinkäymiset eivät vaarantaisi tallettajien ja muiden velkojien saamia.

EU:ssa ja monissa muissa maissa otettiin vuonna 2007 käyttöön Baselin pankkivalvontakomitean suosittelema ns. Basel II -vakavaraisuusjärjestelmä. Uudistuksen tavoitteena oli vahvistaa pankeilta vaadittujen pääomien ja niiden ottamien riskien välistä yhteyttä. Aiemmassa järjestelmässä vaaditut pääomat eivät

riippuneet juuri lainkaan siitä, kuinka varmoina maksajina velallisia voidaan pitää.

Uudistuksen pelättiin voimistavan talouden suhdannevaihteluita. Monet pankit määrittävät kunkin velallisensa luottotappioriskin itse, ja näiden sisäisten luokitusten on arveltu heikkenevän aina laskusuhdanteessa. Tämä nostaisi pankkien laskennallisia riskejä ja siis myös lisäisi pääomavaatimuksia. Vakavaraisuutta voi kohentaa nopeasti vähentämällä antolainausa, joten luottoriskien kasvu heikentäisi pankkien mahdollisuuksia myöntää luottoja. Ongelmaa voitaisiin ehkä vähentää, jos pankit voisivat sisäisissä luottoluokituksissaan eliminoida suhdannetilanteen vaikutuksen arvioituun luottotappioriskiin.

Ongelma tiedostettiin jo nykyiseen järjestelmään siirryttäessä. Vakavaraisuusvaatimuksia koskevaan direktiiviin otettiin artikla, jolla komissio yhdessä jäsenvaltioiden ja EKP:n kanssa velvoitettiin tarkkailemaan prosyklisyyttä ja raportoimaan siitä kahden vuoden välein EU:n neuvostolle ja Euroopan parlamentille.¹⁷

Dynaamiset luottotappiovaraukset

Pankit kärsivät paljon enemmän luottotappioita laskusuhdanteissa kuin noususuhdanteissa. Laskusuhdanteissa luottotappiot heikentävät pankkien pääomia ja siis vähentävät niiden mahdollisuuksia tarjota luottoa. Ongelma voitaisiin osittain ratkaista, jos luottotappioita kirjattaisiin ennakoivasti jo ennen taantumaa ja asiakkaiden ongelmien kärjistymistä.

Espanjassa otettiin vuonna 2000 käyttöön täysin uudenlainen luottotappiovarausjärjestelmä. Perusajatuksena on, että lainojen luottotappioriskit rasittavat tulosta ja vakavaraisuutta silloinkin, kun yhdelläkään

¹⁷ Direktiivi 2006/48/EY, artikla 156

asiakkaalla ei vielä ole maksuvaikeuksia, mutta lainasalkun koon ja koostumuksen perusteella luottotappioita voidaan odottaa tulevaisuudessa. Näitä dynaamisia tai tilastollisia luottotappiovarauksia on säädösten mukaan kirjattava lainakantaan nähden eniten, jos luottojen määrä kasvaa eikä lainoista vielä aiheudu merkittäviä määriä tappioita. Tehdyt varaukset vähentävät pankkien kirjanpidossa sekä voittoa että Espanjan alkuperäisessä järjestelmässä myös omia pääomia. Jos asiakkaat jättävät paljon lainoja hoitamatta, aiemmin tehtyjä varauksia puretaan, jolloin toteutuvat luottotappiot vaikuttavat laskennalliseen tulokseen vähemmän kuin perinteisessä pankkikirjanpidossa. Järjestelmä vähentää pankin voiton riippuvuutta suhdanteista, joten se myös tasaa voittojen vaihtelun vaikutusta pääomiin ja vakavaraisuuteen. Pääomien vaihtelun vähentyessä myös mahdollisuudet tarjota luottoja pysyvät vakaampina.

Useiden kommenttien mukaan Espanjassa saadut kokemukset ovat olleet enimmäkseen myönteisiä, ja aiemmin tehdyt varaukset ovat auttaneet espanjalaisia pankkeja selviytymään olosuhteisiin nähden hyvin rahoituskriisin aikana. Hyvin samantapainen järjestelmä ollaan ehkä ottamassa käyttöön koko EU:ssa. EU-komissio esitti asiaa koskevan ehdotusluonnoksen heinäkuun lopulla. Varsinainen direktiiviehdotus tehdänee myöhemmin tänä vuonna.

Markkina-arvoon arvostaminen

Kansainvälisten IFRS-kirjanpitostandardien yksi keskeinen ajatus on, että arvopaperit on hyvin suurelta osin arvostettava markkinahintaan pankkien taseissa ja tuloslaskelmissa, jotta tilinpäätökset olisivat esimerkiksi sijoittajan kannalta mahdollisimman informatiivisia.

Tämän käytännön on kuitenkin väitetty voimistavan sekä luotontarjonnan myötäsyklisyyttä että arvopapereiden hintojen vaihtelua. Jos esimerkiksi osakurssit laskevat, näitä arvopapereita omistavien pankkien ja vakuutusyhtiöiden on kirjanpidossaan vähennettävä kurssitappiot pääomistaan. Tämä heikentää niiden vakavaraisuutta ja voi pakottaa ne vähentämään saamisiaan ja sijoituksiaan. Arvopapereiden myyminen on usein nopein tapa ratkaista ongelma. Jos useat pankit ja vakuutusyhtiöt joutuvat ongelmiin samanaikaisesti kurssilaskun vuoksi, markkinoille tulee myyntiin suuri määrä arvopapereita, mikä on omiaan painamaan markkinahintoja vielä alemmiksi, mikä aiheuttaa pankeille lisää vakavaraisuusongelmia.

Ongelma kärjistyy, jos vaihto markkinoilla supistuu samanaikaisesti. Markkinahinnat tulevat aiempaa herkemmiksi pienillekin kysynnän ja tarjonnan muutoksille.

Yhdysvalloissa kirjanpitolautakunta Financial Accounting Standards Board (FASB) muutti huhtikuussa standardejaan markkina-arvon käytön osalta. Muutoksia tehtäessä painotettiin sitä, että pakkomyyntien romahduttama hinta lähes toimimattomilla markkinoilla ei ole mikään "käypä arvo", eikä sitä pidä käyttää kirjanpidossa. Muutos koskee mm. monien asuntolainavakuudellisten joukkovelkakirjojen arvon määrittämistä pankkien kirjanpidossa.

Kansainvälinen kirjanpitolautakunta (IASB) on uudistamassa standardiaan (IAS 39). Ehdotus sisältää mm. muutoksia siihen, mitkä erät tulee pankin kirjanpidossa arvostaa markkina-arvoon. Ehdotusta on vastustettu sillä perusteella, että se saattaisi joissain tapauksissa lisätä markkina-arvon käyttöä, mihin liittyy edellä kuvattuja ongelmia.

6 Rahoitustoimialan keskeisiä yritysjärjestelyjä ja tapahtumia

Päivämäärä **Tapahtuma ja kuvaus**

Maaliskuu 2009	<p><i>Islannin viimeinen suuri pankki Straumur-Burdaras Investment Bank otettiin viranomaisten haltuun.</i></p> <p><i>Reykjavik Savings Bank (SPRON) ja Sparisjodabanki (entinen Icebank) otettiin viranomaisten haltuun Islannissa.</i></p> <p><i>NASDAQ OMX Europe ilmoitti perustavansa uuden Neuro Dark kaupankäyntialustan institutionaalisille sijoittajille huhtikuussa.</i></p> <p><i>Moody's ilmoitti pitävänsä Ruotsin pankkisektorin luokitusnäkyviä negatiivisina. Se pitää Ruotsin pankkisektorin kuitenkin edelleen vakaana vahvan kotimaisen vähittäispankkitoiminnan ja hyvän rahoitusperustan perusteella.</i></p> <p><i>Ålandbanken osti Kaupthing Sverige AB:n 388 milj. kruunun kauppahinnalla.</i></p> <p><i>Nationwide Building Society ostaa skotlantilaisen Dunfermline Societyn ydinliiketoiminnot.</i></p>
Huhtikuu 2009	<p><i>Moody's vahvisti Nokia Oyj:n luokitukset: P-1 ja A1, mutta muutti pitkäaikaisten lainojen luokitusnäkyvät vakaista negatiiviseksi.</i></p> <p><i>Moody's vahvisti Metso Oyj:n luokitukset: A-3 ja BBB, näkyvät negatiiviset.</i></p> <p><i>Paikallisosuuspankkiliitto ry muuttui osuuskunnaksi, Paikallisosuuspankkiliitto osk.</i></p> <p><i>Moody's vahvisti Aktia Pankki Oyj:n luokitukset; P-1, A1 sekä C vakain näkymin</i></p> <p><i>S&P alensi UPM Kymmene luokitukset seuraavasti: lyhyt A-3 → B ja pitkä BBB → BB+.</i></p> <p><i>Moody's vahvisti Stora Enson pitkäaikaisen luokituksen Ba2 negatiivisin näkymin.</i></p> <p><i>S&P vahvisti Stora Enson luokitukset B ja BB+ negatiivisin näkymin.</i></p>

Päivämäärä **Tapahtuma ja kuvaus**

Huhtikuu 2009	<p><i>Fitch vahvisti Fingrid Oyj:n luokitukset F1+ ja AA-, mutta muutti näkymät vakaista negatiiviseksi. Fingridin pitkien jvk-lainojen luokitus on AA.</i></p> <p><i>Moody's muutti Pohjola Pankin pitkäaikaisen luokituksen (Aa1) näkymät vakaista negatiiviseksi. Lyhytaikaisen luokituksen (P-1) näkymät jäivät edelleen vakaaksi.</i></p> <p><i>Aktia Pankki ilmoitti myyvänsä Aktia Henkivakuutus Oy:n Aktia Oyj:lle.</i></p> <p><i>Lieksan Osuuspankki, Nurmeksen Osuuspankki ja Valtimon Osuuspankki sulautuivat kombinaatiofuusiolla. Uuden pankin nimeksi otettiin Pielisen Osuuspankki.</i></p> <p><i>Kiikalan Rekijoen Osuuspankki, Kiskon Osuuspankki, Kuusjoen Osuuspankki, Perniön Osuuspankki ja Salon Seudun Osuuspankki sulautuivat. Uuden pankin nimeksi Salon Osuuspankki.</i></p>
Toukokuu 2009	<p><i>Talvivaara Oyj listautui Helsingin pörssiin.</i></p> <p><i>Dresdner Bank fuusioitiin Commerzbankin kanssa.</i></p> <p><i>Nordnet Bank ilmoitti ostavansa eQ Pankki Oyj:n Straumur Burdaras Investment Bankilta noin 37 milj. eurolla. Kauppa toteutui 1.7.2009.</i></p> <p><i>Moody's alensi Aktia Hypoteekkipankin pitkäaikaisten kiinteistövakuudellisten joukkolainojen luokituksen: Aaa → Aa1.</i></p> <p><i>S&P alensi Stora Enson pitkäaikaisen luokituksen; BB+ → BB-. Lyhytaikainen luokitus B jäi ennalleen.</i></p> <p><i>Moody's vahvisti Aaa -luokituksen Yhdysvalloille.</i></p> <p><i>Ruotsalainen monenkeskinen kauppapaikka Burgundy, joka aloitti toimintansa huhtikuussa, aloitti kaupankäynnin kuudella suomalaisella osakkeella.</i></p> <p><i>Japanin arvopaperikeskus (Japan Securities Clearing Corporation) suunnittelee perustavansa selvityskeskukseen korkoswapeille ja luottojohdannaisille (credit default swaps).</i></p>
Kesäkuu 2009	<p><i>Fitch vahvisti AAA -luokitukset sekä Yhdysvalloille että Iso-Britannialle.</i></p> <p><i>Irlannin valtiovarainministeriö ilmoitti uudistavansa maan finanssimarkkinoiden valvonnan.</i></p> <p><i>Hauhon ja Rengon Säästöpankit yhdistyivät Kantasäästöpankki Oy:ksi.</i></p>

<i>Päivämäärä</i>	<i>Tapahtuma ja kuvaus</i>
Heinäkuu 2009	<i>Nordnet Bankin tytäryhtiö eQ Pankki myi Advium Corporate -toiminnot toimivalle johdolle.</i>
Elokuu 2009	<p><i>Fitch alensi UPM Kymmenen pitkän luokituksen: BB+ → BB-. Luokitusnäkömät negatiiviset.</i></p> <p><i>Fitch muutti Pohjola Pankin luokitusnäkömät vakaasta negatiiviseksi. Luokitukset ovat lyhyt FI+ ja pitkä AA-</i></p> <p><i>Moody's vahvisti Stora Enson pitkän luokituksen, Ba2, yhtiön saneerausilmoituksen jälkeen.</i></p> <p><i>Moody's asetti Metson pitkän luokituksen tarkkailulistalle mahdollista laskua varten. Luokitus on Baa2.</i></p> <p><i>Sampo Oyj ilmoitti hakevansa Ruotsin valvojalta lupaa nostaa Nordean omistus yli 20 prosentin.</i></p> <p><i>Nordea ilmoitti ostavansa tanskalaisen Fionia Bankin.</i></p>
Syyskuu 2009	<p><i>Moody's pudotti Pohjola Pankin pitkäaikaisen luokituksen: Aa1 → Aa2. Myös Nordean pitkien lainojen luokitus putosi Aa1 → Aa2.</i></p> <p><i>S&P nosti Fortumin pitkäaikaisen luokituksen: A- → A. Luokitusnäkömät vakaat.</i></p> <p><i>Sijoitusrahastoyhdistys fuusioitui Finanssialan Keskusliittoon.</i></p> <p><i>Kuortaneen ja Töysän Säästöpankit yhdistyivät ja muodostivat Oma Säästöpankki Oy:n.</i></p> <p><i>Van Der Moolen Effecten B.V:n välitystoiminta Helsingin pörssissä päättyi, kun sen emoyhtiö asetettiin konkurssiin Hollannissa</i></p>